

Rennornsfynd vid Gubberogatan. Göteborg.Geologisk utredning.

Enligt fimmernas uppgift anträffades renhornet på ett djup av 3,15 m under markytan i lera. Vid undersökning visade sig denna lera innesluta skal av Portlandia arctica och andra arktiska musslor, strax ovanför innehöll leran en boreoarktisk fauna, varpå följde en postglacial gyttja. Då markytan på platsen blott ligger 4,80 m S.h., var dalgången vid Gubberogatan i sen tid ett havssund, varför den översta postglaciala gyttjan måste vara relativt ung.

Portlandia arctica-leran har ursprungligen avlagrats, då randen på den bortsmältande landisen stod i grannskapet.

Av Nils Odhners undersökningar i lertakten vid Stekens Tegelbruk, Agnesberg, framgår att Portlandia arctica uppträder i Göteborgstrakten under två olika tidssæden: ett tidigare, som man ansett möjligen kunna till tiden parallelliseras med inlandsisens randläge strax öster om Röseredsplatån, någonstades mellan Göteborg och Jonsered, och ett senare. Mellan de båda sædena ligger en varmare mellantid på cirka 70 år. Det senare sædet har man ansett möjligen till tiden sammanfalla med isrändens läge vid ett indmoränstråk, av Henr. Munthe benämnt Hjærtum-Hyssna-linjen. Möjligen är den övre Portlandia-förande leran vid Steken avlagrad än tidigare.

Efter det sista uppträdandet vid Steken försvinner Portlandia arctica från Göteborgstrakten. Gubberoleran med renhornet kan sålunda ej ursprungligen ha bildats senare än övre Portlandia-leran vid Steken. Denna återkan ej gärna vara yngre än tiden för isrändens läge vid Hjærtum-Hyssna-linjen. Vid detta isrändläge fanns det emellertid små utsikter för renen att kunna uppehålla sig i Göteborgstrakten.

var på följande en postglacial gyttja. Då markytan på platsen blott ligger 4,80 m ö.h., var dalgangen vid Gubberogatan i sen tid ett havssund, varför den översta postglaciala gyttjan måste vara relativt ung.

Portlandia arctica-leran har ursprungligen avlagrats, då randen på den bortsmältande landisen stod i grannskapet.

Av Nils Odners undersökningar i lertakten vid Stekens Tegelbruk, Agnesberg, framgår att Portlandia arctica uppträder i Göteborgstrakten under två olika tidsskedet: ett tidigare, som man ansett möjligen kunna till tiden parallelliseras med inlandsisens randläge strax öster om Köseredsplatån, någonstades mellan Göteborg och Jonsered, och ett senare. Mellan de båda skedena ligger en varmare mellantid på c:a 70 år. Det senare skedet har man ansett möjligen till tiden sammanfalla med israndens läge vid ett ändmoränstråk, av Henr. Munthe benämnt Hjärtum-Hyssna-linjen. Möjligen är den övre Portlandia-förande leran vid Steken avlagrad än tidigare.

Efter det sista uppträdandet vid Steken försvinner Portlandia arctica från Göteborgstrakten. Gubberoleran med renhornet kan sålunda ej ursprungligen ha bildats senare än övre Portlandia-leran vid Steken. Denna återkan ej gärna vara yngre än tiden för israndens läge vid Hjärtum-Hyssna-linjen. Vid detta israndläge fanns det emellertid små utsikter för renen att kunna uppehålla sig i Göteborgstrakten.

Sädesut låg hela Hallandskusten ända till isranden täckt av hav, först strax söder om Göteborg förefanns mellan isranden och det öppna havet ett par större öar. Norr ut gick havet, från sett några småöar, ända intill isranden. Även om renen vid denna tidpunkt funnits i Öarne, har den ej kunnat taga sig upp till Göteborgstrakten.

I lera omedelbart ovan renn snet uppträdde Pecten islandicus, som anses ha invandrat till Götteborgstrakten vid 65-63% av M.G. härsträdes, o.v.s. via en strandlinje för området närmast öster om Götteborg av 60-65 m ö.h. norrut, och 54-58 m ö.h. i Mölndalstrakten. Vid denna strandlinje har jag anträffat flera stenåldersboplatser, som sannolikt varit bebodda just den tid, stranden stod i nämnda nivå. Vid denna tidpunkt fanns det även möjligheter för renen att leva i höjdområdena öster om Götteborg.

[Lera av P. O. Arvidsson]
Pollenanalysen från lera i rennornet och lera på fyndplatsen och visa god överensstämmelse inbördes med pollendiagrammet från den lakustrina gyttjan i Landala mosse. Proven visa relativt hög Salix- och björkfrekvens, tallkurvan åter tyder på att tallen blott förekommer glest spridd över höjdområdena.

Av ovanstående torde framgå, att renen ej gärna kan ha levat i Götteborgstrakten samtidigt med ett klimatet här var gynnsamt för Portlandia arctica. Det blir sålunda ej faunan i avlagringen vid Gubberogatan, som blir avgorande för renhornets datering, utan floran.

Varpå beror då överensstämmelsen mellan flora och fauna i fyndsiktet? Skiljaktigheterna bero säkerligen därpå, att Portlandialeran, där fyndet gjordes, ej ligger där den ursprungligen avlagrats, utan är redeponerad på en lägre nivå. Ursprungligen torde den vara avlagrad i någon svacka inom de högsta höjdområdena öster om fyndplatsen, redan medan isranden befann sig i grannskapet, således långt före den tidpunkt, då renen hade möjlighet att invandra till trakten och där finna livsuppehälle.

Under den fortsäende songlaciala isbackningen försköts stranden undan för undan nedåt. När den passerade höjdområdena öster om Götteborg, nedspolades de glaciala lerorna i de djupast liggande dalsänkorna, där vi nu finna dem. På detta sätt har sannolikt Portlandialeran vid Gubberogatan omlagrats på sin nuvarande plats. Sannolikt har renhornet kort därefter hämnat på fyndplatsen. Detta torde ha ägt rum vid en tidpunkt, då strandlinjen här stod i 50-

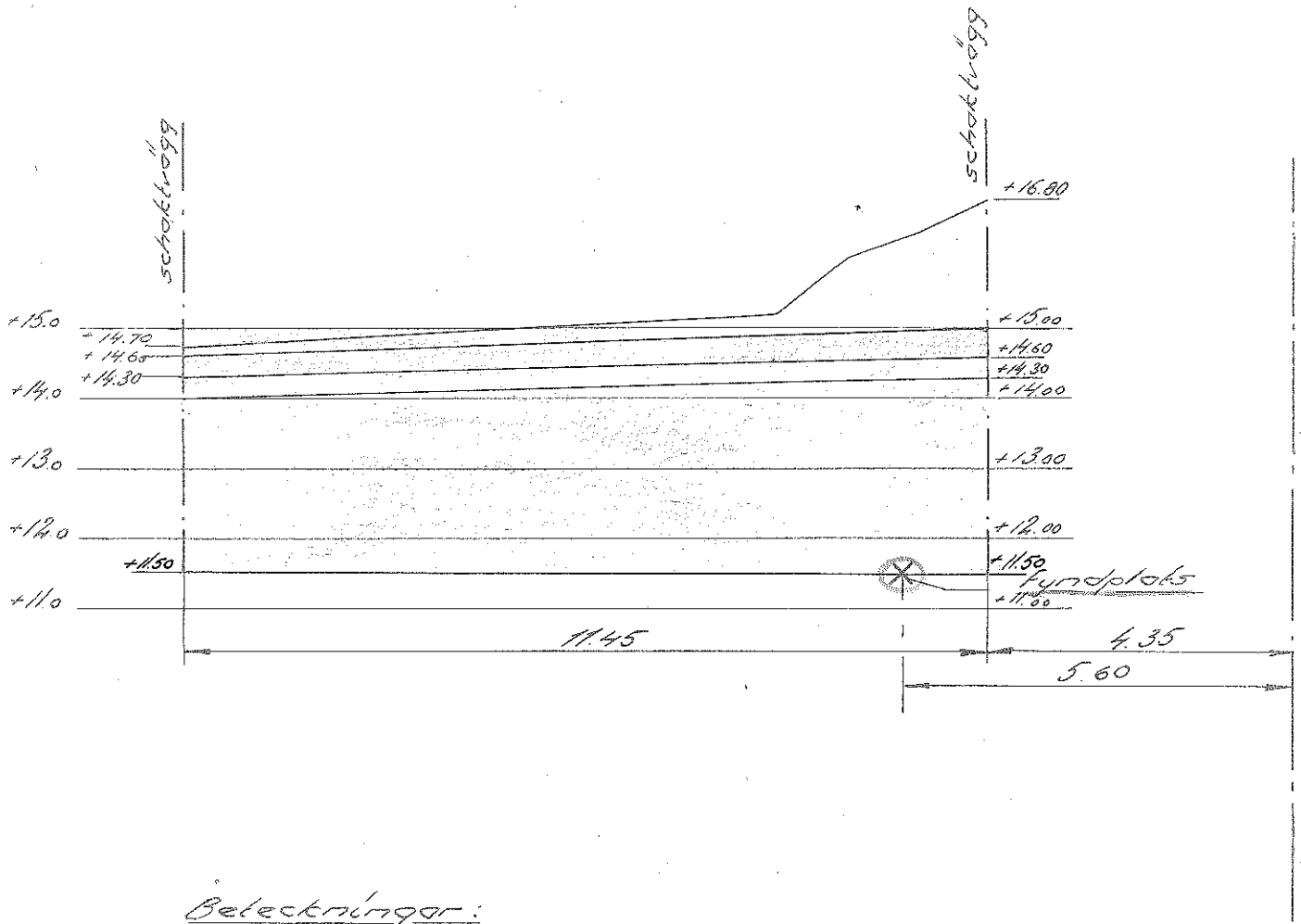
Av ovanstående torde framgå, att renen ej gärna kan ha levat i Östbergstrakten samtidigt med att klimatet här var gynnsamt för Portlandia arctica. Det blir sålunda ej faunan i avlagringen vid Gubberogatan, som blir avgörande för renhornets datering, utan florán.

Varpå beror då öfverensstämmelsen mellan flora och fauna i fyndsziaktet? Skiljaktigheterna bero sålörigen därpå, att Portlandialeran, där fyndet gjordes, ej ligger där den ursprungligen avlagrats, utan är redeponerad på en lägre nivå. Ursprungligen torde den vara avlagrad i någon svacka inom de högsta höjdsräderna öster om fyndsplatsen, redan medan isranden befann sig i grannskapet, således långt före den tidpunkt, då renen hade möjligheten att invandra till trakten och där finna livsuppehälle.

Under den fortsäende sen-glaciala landhöjningen förekom stranden undan för undan nedåt. När den passerade höjdsräderna öster om Östberg, nedspolades de glaciala lerorna i de djupast liggande dalsänkorna, där vi nu finna dem. På detta sätt har sannolikt Portlandia-leran vid Gubberogatan avlagrats på sin nuvarande plats. Sannolikt har renhornet kort därefter hemmat på fyndsplatsen. Detta torde ha egt rum vid en tidpunkt, då strandlinjen här stod i 50- eller 60-metersnivån, vilken tidpunkt efter något olika beräkningsgrunder är att förlägga 10-11000 ar tillbaka i tiden, då isranden stod vid någon av de mellanavensska moränlinjerna, möjligen vid Lunthes G- eller H 1-2-linjer. De renhorn, som anträffats inom Östberg och i Uddevalia-bankerna, härröra efter allt att döma från samma avgränsade tidsäde, även om deras inbördes ålder kan variera på århundraden.

Jonas Alin.

Tvärsektion av schakt vid Willingsgatan - Södra Gubberogatan.

Beleggringar:

- fylla
- matjord
- dv
- blålera

Stadens 0-plan ligger 10.30 meter under Generalsstabens 0-plan.

[Handwritten signature]

Skala 1:1000

Karta utvisande fyndplatsen vid Willingsgatan

